

תפלת ערבית לליל שבת Versions Of

מזמור שיר ליום השבת Lesson 8-

Source 1

ספר המנהיג הלכות שבת עמוד קלג'-א"ר יוסי [שבת קי"ה ע"ב] יהא חלקי עם מכניסי שבת בטיבריא, וממוציאי שבת בצפורי. מנהג אלסכנדריא של מצרים וכל ארץ מצרים שאומרים לפני תפלת הערב של שבת מזמור שיר ליום השבת כל המזמור, ויש לי סמך מדאמרי' בברא' רבא ויכל א-להים ביום השביעי מה העולם חסר? מנוחה. באת שבת, באת מנוחה. באת שבת, אמ' הקב"ה בואו ואמרו שירה, פנים חדשות באו לכאן.

Translation: Rav Yossi said: May I be among those who accept Shabbos in Tiberias (early) and those who finish Shabbos in Tzippori (late). It was the custom in Alexandria, Egypt and in all of Egypt that they would recite before Tefilas Maariv on Erev Shabbos the complete chapter of Tehillim that begins: Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos. I found support for that practice in the Midrash Bereishis Rabbah on the words: and G-d finished creating the world on the seventh day. What was missing on the seventh day that G-d needed to still create? Rest. When Shabbos comes so too rest arrives. When Shabbos arrives G-d says: come and sing to Me a chapter of Tehillim because each Shabbos is like a fresh face appearing before Me.

Source 2

רבינו שלמה ברבי נתן-וכבר נפוץ המנהג במקצת המקומות להקדים לתפלת מעריב של שבת כמה מזמורים והם: שיר המעלות אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי וכו'. מזמור שיר ליום השבת וכו'. ה' מלך גאות לבש וכו'. לאורך ימים. אחר כך אומרים והוא רחום וגו'.

Translation: The practice has already sprung up in some places to recite a few chapters of Tehillim before reciting Tefilas Maariv on Erev Shabbos and they are: Shir Ha'Ma'Los Esav Einei El Ha'Harim, Mai'Ayin Yavo Ezrei etc., Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos etc., Hashem Melech Gai'Us La'Veish. L'Orech Yamim. Then they say: V'Hu Rachum.

Source 3

שו"ת הרמב"ם סימן קעח'-שאלה ויורנו בדבר קהל קדוש מן ישראל, יסתירם הא-ל בסתר כנפיו, שנהגו מימות עולם וכשנים קדמוניות לומר בליל שבת אחר מזמור שיר ליום השבת ויכלו. בא אחד מן תלמידי החכמים ומחה בידם על זה ואמר: מה שאתם אומרים ויכלו, אסור לאומרו ואתם עוברים על זה. אמרו הקהל הקדוש ישצ"ו (ישמרם צורו וגואלו): זה מנהג אבותינו, לא נשנהו ולא נבטלהו. ייטיב אדוננו, מורה הרת, בדיעתו הנפלאה, אשר עשה הא-ל לפניו כל דבר, שנתקשו בו הראשונים, לקל ופשוט, להורותנו, (הראוי שישארו) הקהל על מנהגם אם לאו, ושכרו כפול.

Translation: Question: Concerning a respected congregation, may G-d protect it, who have long followed the practice to recite the verses of Va'Yachulu after Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos. One day, a scholar was visiting and he suggested that they stop the practice of reciting Va'Yachulu after Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos. The congregation responded that this has been the custom of our forefathers. We do not want to change our practice. Please, Our Master and Teacher, in your great wisdom, for whom G-d has provided answers to questions that have perplexed our forefathers, should the congregation continue with their custom or change their practice?

תפלת ערבית לליל שבת Versions Of

התשובה מותר להם להשאר על מנהגם, בתנאי שיקראו ויכלו אחר תפלת מעריב קודם חזרת התפלה, לפי מה שמחייב המנהג.

Translation: Answer: They may continue with their practice with one exception. They should recite Va'Yachulu after Tefilas Maariv before the abbreviated repetition of Shemona Esrei.

Source 4

שולחן ערוך אורח חיים סימן רסא' סעיף ד' – אחר עניית ברכו, אף על פי שעדיין יום הוא, אין מערבין ואין טומנין משום דהוא קבליה לשבת עליה; ולדידן הוי אמירת מזמור שיר ליום השבת כעניית ברכו לדידהו.

Translation: After the congregation answers to the Prayer Leader reciting Barchu, even though it is still day, those present can no longer create Eruvim or place food on the stove to stay hot because they have accepted the obligations and prohibitions of Shabbos. For us, the recital of the chapter of Tehillim that begins: Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos has the same effect of being the moment that we accept the obligations and prohibitions of Shabbos as it is for those who view Barchu as having the same effect.

Source 5

מגן אברהם סימן רסא ס"ק יג – מזמור שיר וכו' – ועתה נוהגין לומר מזמור שיר וכו' ואפילו הכי אין מקבלין שבת ועושין כל מלאכות עד ברכו דמעיקרא הכי קבלו עליהו.

Translation: Now we follow the practice on Erev Shabbos of reciting the chapter of Tehillim that begins: Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos. Despite adopting this custom, the rule remained that accepting the obligations and prohibitions of Shabbos and discontinuing work did not occur until Barchu was recited because from the beginning it had been the rule that the recital of Barchu triggered the acceptance of Shabbos.

Source 6

חידושי הריטב"א מסכת כתובות דף ז' עמ' ב' – ובתוס' אמרו דשבת גופה חשיבא פנים חדשות כדאמרי' במדרש מזמור שיר ליום השבת כיון שבאה שבת אומר הקדוש ברוך הוא פנים חדשות באו לכאן אמרו לפני שירה.

Translation: In Tosafos it is written that Shabbos itself is considered the "new faces" as we learned in the Midrash – what is the meaning of the words: Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos? Once Shabbos arrives the Ribbono Shel Olam says: new faces have arrived. It is now appropriate to recite words of song.

Source 7

מבאר מנהג המהרי"ל שלא בירכו ז'
ברכות אלא בשבת וי"ט.

ונראה שזהו טעם המהרי"ל שנהגו אצלו לא
לברך שבע ברכות כלל אלא בשבת ויום טוב
לבד, והיינו טעמא דחששו שצריך אורחים
חשובים דמרבין בשבילן בשמחה דוקא ובירכו
רק בשבת ויום טוב שמפורש במדרש דהוה
כפנים חדשות, ולדברי רבינו לעיל גם זה אינו
ברור, ותלוי אי פנים חדשות היינו ברכוי שמחה
או מרבין במאכלים כשביל האורח הנוסף כמ"ש.

תפלה ערבית לליל שבת Versions Of

Translation: We will explain the practice of the Maharil not to recite Sheva Brachos except on Shabbos and Yom Tov. The reason the Maharil believed that Sheva Brachos not be recited except on Shabbos and Yom Tov is the following: Out of concern that to recite Sheva Brachos, you need guests who are important for whom those present will rejoice greatly. As a result, they did so only Shabbos and Yom Tov which according to the Midrash constitute Panim Chadashos-fresh faces. However, based on what we learned above, the definition of Panim Chadashos is either important people for whom every one will rejoice greatly or is it that a nicer menu will be prepared in honor of the guest.

Source 8

תפילה ומנהגי תפילה ארץ ישראלים בתקופת הגניזה מאת עזרא פליישר, 5748, Magnes,

p. 162

את השיר שהיו הלויים אומרים בבית המקדש כאותו יום. מזמורי הלויים מובאים כידוע במשנה,³ והמנהג לאומרים מדי יום כבר נזכר במסכת סופרים יח: ב;⁴ אמנם הוא מוגדר כמנהג עממי ('נהגו העם'), אבל על מי שמקיימים אותו נאמרים שם דברי שבח מופלגים.⁵ הוא נזכר גם בסדר רב עמרם גאון,⁶ וכן גם בסידור הרמב"ם, אם כי גם שם עדיין כמנהג 'מקצת העם'.⁷ טעמו נרמז במסכת סופרים ומתפרש בסדר רב עמרם גאון והוא ש'זכר למקדש אומר אלו דברים'. הטעם הזה, ואיזכור המנהג בסידורים הכבליים הקדומים,⁸ הביטיח למנהג תפוצה גדולה וקבועה.

Translation: It is well known that the list of the chapters of Tehillim that the Leviim once said in the Beis Hamikdash is provided by the Mishna. In addition, the practice some followed to recite them every day is already described in Maseches Sofrim 18, 2, but the practice was characterized as how some individuals conducted themselves. Concerning those individuals, the practice was lauded in that they were reciting a very high level of praise of G-d. The practice is also reported in Seder Rav Amrom Gaon and in the prayers as described by the Rambam. Nevertheless, in those sources the practice was described as a practice followed by a minority of people. The reason to observe the practice was given in Maseches Sofrim and particularly in Seder Rav Amrom Gaon as "a way to remember the activities that once took place in the Beis Hamikdash." This reason and the fact that the practice was referred to in ancient Babylonian Siddurim led to the practice spreading and taking hold.

בדרך הטבע נתפש המנהג לומר מזמורים כחגים כהרחבה למנהג הזה. ההנחה שימים טובים ראויים למזמורים מיוחדים היא הנחה פשוטה, וכיוצא בזה גם ההנחה שהלויים אכן אמרו במועדים מזמורים של חג: העובדה שקהילות קדומות בחרו להן מזמורים מיוחדים לחגים, כיוצא במזמורי ימות השבוע, אינה בכדי שתפתיע.¹⁰ זאת

Translation: As a result of this practice, there developed the additional custom of reciting specific chapters of Tehillim for each of the holidays. It is not hard to accept that it is appropriate to recite a specific chapter of Tehillim to mark a holiday as it is not hard to accept that the Leviim too must have recited a specific chapter of Tehillim for each holiday. The fact that early communities chose specific chapters of Tehillim to be recited on each holiday just as they did for the days of the week should therefore not be surprising.

ועוד: המנהג לומר מזמורים בתגים נזכר אף הוא לראשונה במסכת סופרים, והוא מתפרש שם בסדרה ארוכה של הלכות.¹¹ הוא נתלה ב'דברי סופרים'¹² ונדון בהעלם אחד עם המנהג לומר מזמורים לפי ימות השבוע. אמנם, המסכת קובעת למזמורים מקום משונה,¹³ לכאורה בשחרית, בפסוקי הזמרה, אחרי 'יהי כבוד' ולפני 'יהודי ליי קראו בשמו',¹⁴ אבל גם בעניין זה שני המנהגים נדונים יחד, כאילו אין הם אלא מנהג ופיתוחו. מתוך כך נתעמעם ענינם הייחודי של מזמורי החגים, ולפי שניטשטש

Translation: ייחורם נתעלם גם העניין בהם.

This and more: the custom to recite special chapters of Tehillim on holidays appears for the first time in Maseches Sofrim and is described at great length. The authorization for following the practice is described as "Divrei Sofrim, the words of the scribes" and is presented in the same context as the list of chapters of Tehillim to be recited on the days of the week. However, Maseches Sofrim provides that the daily chapter of Tehillim should be said in an unusual point within the service: i.e. in Tefilas Shacharis, as part of Pseukei D'Zimra, after the paragraph known as Yihei K'vod and before Hodu. And yet the two discussions concerning reciting chapters of Tehillim, those on days of the week and those on holidays are discussed under one heading as if they represent the custom and its corollary. Because of that view of the customs, the requirement to recite specific chapters of Tehillim on holidays was overlooked and because it did not stand on its own, the custom began to be disregarded.

על צד האמת, אין ספק שהמנהג לומר מזמורים לפי ימות השבוע והמנהג לומר מזמורים בחגים שני מנהגים שונים הם, וכני בבל ובני ארץ ישראל נחלקו בקיומם: בני בבל נהגו לומר, על פי המשנה במסכת תמיד, מזמורים של ימות השבוע, ולא אמרו מזמורים מיוחדים בחגים, ואילו בני ארץ ישראל נהגו להיפך: הם אמרו מזמורים כשבתות ובחגים, אבל לא אמרו מזמורים בימות השבוע כלל.

Translation: In truth, the two practices, to recite a special chapter of Tehillim each day and the practice to do so on each holiday, are unrelated. In fact the Jews of Babylonia and the Jews of Eretz Yisroel disagreed in terms of observing the two customs. On the one hand, the Jews in Babylonia would recite, in accordance with the Mishna in Maseches Tamid, the special chapters of Tehillim for each day of the week and would not recite a special chapter of Tehillim for each holiday. On the other hand, the Jews of Eretz Yisroel followed the opposite customs. They would recite a special chapter of Tehillim for Shabbos and each holiday but did not recite a special chapter of Tehillim for each day of the week.

שני המנהגים שונים גם באופיים. מזמורי ימות השבוע נאמרו, במקומות שבהם נאמרו, כזכרון לימים שבהם הושמעו אותם פרקי שירה עצמם על הקרבנות ומפי הלויים, אם כן לא כעניין של תפילה ואף לא כעניין של שבח והלל, אלא 'זכר למקדש'.¹⁵ מזמורי החגים נאמרו בארץ ישראל בלא שום ויקה לעבר ההיסטורי. הם נאמרו לכבוד החגים, במסגרת תפילת הרכבים, וכעיקר גדול וחגיגי במסגרת הזאת. נקודת המפגש בין שני המנהגים היתה כנראה טכנית: לפי שניהם אמרו בשבת 'מזמור שיר ליום השבת' (תה' צב). אבל אין סיבה לומר שבני ארץ ישראל בחרו במזמור הזה מפני האמור במשנה במסכת תמיד. להיפך, העובדה שבני ארץ ישראל

Translation: In addition, the two areas differed on what they saw as the purpose of reciting these chapters of Tehillim. The special chapters of Tehillim for each day of the week, in the places where the practice was

תפלת ערבית לליל שבת Versions Of

observed, were said to remember the period when those chapters of Tehillim were recited as songs to be sung to accompany the sacrifices in the Beis Hamikdash and were sung by the Leviim. That means that they were not being said as prayers and not as words of praise and glory but as memorials to what took place in the Beis Hamikdash. Among the Jews of Eretz Yisroel, specific chapters of Tehillim were being said on the holidays even though the practice could not be traced historically to the Beis Hamikdash. Instead they were being said to honor the holidays within the framework of communal prayer and to serve the important function of creating a festive mood.

A common point of agreement between the two practices centered on Shabbos. The two Jewish communities agreed that Chapter 92 of Tehillim-Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos is to be said on Shabbos. But it would be incorrect to say that the Jews of Eretz Yisroel recited that chapter of Tehillim on Shabbos because of the rule cited in the Mishna in Maseches Tamid. The opposite is true.

לא אמרו את המזמורים הנקובים במשנה כימות השבוע¹⁶ מראה שלא ראו בנאמר שם חיוב ליטורגי נורמאטיבי. בכל אופן, אף על פי ששני המנהגות היו שותפים בשבת באמירת אותו מזמור — המסגרת שבה נאמר המזמור בכל אחד מהם היתה שונה.

Translation: The fact that they did not recite a special chapter of Tehillim each day as provided in the Mishna demonstrates that they did not see the practice as a required element of the liturgy. In any case, even though the two customs agreed on what should be said on Shabbos-the framework in which the chapter was said was different.

בארץ ישראל פתחה אמירת מזמור השבת והחג את תפילת הערבית. כך היה המנהג בקביעות מוצקת, וכך הוא מובא בעשרות כתבי יד מן הגניזה. אמנם לימים החלו כוללים את המזמורים גם בשחרית, בפסוקי הזמרה,¹⁷ וכבר צוין שמיקום זה של המנהג הוא הנזכר לבדו במסכת סופרים. אבל מיקום זה משני הוא בלי ספק.

Translation:

In Eretz Yisroel chapter 92 of Tehillim and the other special chapters of Tehillim opened Tefilas Maariv. That was the universal and set custom and that is what we have found in tens of handwritten fragments and pages from the Cairo Geniza. However, over time, it also began to be included in Tefilas Shacharis in Pseukei D'Zimra and we have already noted that is the practice described in Maseches Sofrim but that placement was definitely not the norm.

Source 9

ראשיתן של הפטרות מאת שמואל הכהן וינגרטן-סיני פג' קבו'-קבו'

על כל פנים מזמנים קדומים אין מפטירים כלל בשבת במנחה. ועם זאת מקיימים זכר להפטרות במנחה גם בזמננו.

Translation: In any event since many years ago, it has not been the practice to recite a Haftorah during Mincha on Shabbos. Nevertheless, some do follow practices that commemorate the previous custom of reciting Haftorahs at Mincha on Shabbos.

אמירת מזמור „הללויה אודה וכו'” בשעת גלילת ספר התורה במנחה בשבת, מנהג נפוץ הוא, בבתי-כנסת של חסידים, וגם בהרבה בתי-כנסת של נוסח אשכנז. גם בפרשבורג אמרוהו בכל בתי-הכנסת שבעיר (ורק בבית-המדרש של הישיבה אמרו אותו) — לפי מנהג החתם סופר — אחרי תפילת מוסף, ונדון על כך להלן). ובמקומות רבים אומרים לא רק מזמור זה, אלא גם את המזמור „הללויה אשרי איש וכו'” (תהלים קיב), וגם הוא מכיל רק עשרה פסוקים. נראה, שגם הוא שריד של אחת ההפטרות בכתובים למנחה בשבת. ושני המזמורים מצויים יחד בסידורים רבים לאמרם בשעת גלילת ספר התורה (בסידור המדויק, שער 'יששכר' להרב רח"א שפירא ממונקאטש נדפס המזמור, אשרי איש' בסוגריים).

Translation: The practice among some to recite Chapter 111 of Tehillim while the Torah is being rolled closed during Mincha on Shabbos is widespread among the synagogues of Hasidim and among some synagogues that follow Nusach Ashkenaz. Also, in Pressburg, it was the universal custom in the synagogues to recite this chapter of Tehillim (and only in the Beis Midrash of the Yeshiva there did they say it -in accordance with the practices of the Chasam Sopher, after Tefilas Mussaf).

In many places they would add a second chapter of Tehillim, Chapter 112 and it too consisted of only ten verses. It appears that this chapter of Tehillim at one time represented a Haftorah from scriptures that would be read at Tefilas Mincha on Shabbos. The two chapters of Tehillim often appear in Siddurim to be recited while the Torah is being rolled closed.

וישנו גם מנהג, שאחרי קריאת התורה במנחה בשבת אומרים „מזמור שיר ליום השבת” (תהלים צב), אעפ"י שיש בו יותר מעשרה פסוקים. וכבר פסק אחד הגאונים: „מביאין נביא וקורין בו עשרה פסוקים, הן יתר והן חסר” (שערי תשובה, ס' נה) ואין כל סברה להבדיל בזה בין נביאים לכתובים ונדמה לי, שגם אמירת מזמור זה באה במקום הפטרה. על מנהג זה מודיע כבר האבודרהם: „יש מקומות שנוהגין לומר במנחה בשבת אחרי קריאת ספר התורה, מזמור שיר ליום השבת'”.

Translation: There is an additional custom that after Kriyas Ha'Torah at Shabbos Mincha, they recite Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos (Tehillim 92) although it consists of more than ten verses. Already one of the Geonim said: We bring out a book of prophets and read ten verses, more or less (Shaarei Tshuva, Siman 55). There is no reason to differentiate the practice because they were reading from the Prophets and not from Scripture and it appears to me that the practice of reciting Chapter 92 of Tehillim was done as a substitute for reciting a Haftorah at Tefilas Mincha on Shabbos.

Concerning this custom the Avudrohom already admitted: there are places where they observe the practice of reciting Chapter 92 of Tehillim at Mincha on Shabbos following Kriyas Ha'Torah.